

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE SZKOLNE

Fizyka – poziom rozszerzony

Klasa 4

Ocena śródroczna

Fale mechaniczne

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykład fali poprzecznej i fali podłużnej, • używa pojęć: długość fali, amplituda, okres i częstotliwość • potrafi wskazać w funkcji falowej wszystkie wielkości opisujące falę • wyjaśnia, na czym polega superpozycja fal, • potrafi zaobserwować zjawisko dyfrakcji fali na szczelinie, • umie podać źródła fal akustycznych i zakres ich częstotliwości, • przytacza przykłady występowania zjawiska Dopplera 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje falę mechaniczną jako zaburzenie rozchodzące się w ośrodku sprężystym i przenoszące energię, • potrafi zademonstrować rozchodzenie się fali poprzecznej i fali podłużnej, • definiuje czoło fali, promień fali i powierzchnię falową fali kulistej i płaskiej, • umie na modelu harmonicznnej fali płaskiej wskazać punkty o zgodnych fazach, • potrafi zaobserwować zjawisko interferencji fal, • opisuje falę stojącą, • umie określić cechy dźwięków, • wyjaśnia istotę zjawiska Dopplera. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciem natężenia fali wraz z jej jednostką (W/m^2), • podaje związki między wielkościami opisującymi falę harmoniczną, • uzasadnia (posługując się funkcją falową) fakt, że wychylenie cząstki ośrodka biorącej udział w ruchu falowym zależy od jej położenia (x) i od czasu (t), • stosuje funkcję falową do obliczenia długości fali, • potrafi naszkicować fale składowe o jednakowych T i A oraz falę wypadkową dla faz: 0, π i $0 < \varphi_0 < \pi$, • wskazuje węzły i strzałki fali stojącej, • podaje odległość między sąsiednimi węzłami i sąsiednimi strzałkami fali stojącej, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego fala poprzeczna może rozchodzić się tylko w ciałach stałych, a fala podłużna we wszystkich ośrodkach • zapisuje wzorem i objaśnia pojęcie natężenia fali i jego jednostkę, • wskazuje, od czego zależy natężenie fali kulistej, • umie zapisać i zinterpretować postać ogólną funkcji falowej, • wykonuje dodawanie wychyleń dwóch fal przesuniętych w fazie i interpretuje wynik • podaje warunki powstawania fali stojącej, • formułuje zasadę Huygensa, • potrafi sporządzić schemat interferencji fal wychodzących z dwóch źródeł i omówić skutek 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • objaśnia powstawanie fali poprzecznej na powierzchni cieczy • opisuje zależność natężenia i amplitudy fali kulistej od odległości od punktowego źródła, • wykazuje, że natężenie fali jest wprost proporcjonalne do kwadratu amplitudy drgań, • potrafi przeprowadzić rozumowanie w celu otrzymania funkcji falowej, • sporządza wykresy funkcji falowych • opisuje wynik interferencji fal, których częstotliwości nie są jednakowe, lecz jedna z nich jest całkowitą wielokrotnością drugiej, • definiuje częstotliwość podstawową i wyższe harmoniczne, • potrafi przeprowadzić

		<ul style="list-style-type: none"> • podaje warunek, przy spełnieniu którego zjawisko dyfrakcji można pominąć, • wyjaśnia, co to oznacza, że fale są spójne, • podaje warunek, przy spełnieniu którego wynik interferencji w danym punkcie nie zmienia się z czasem, • umie zilustrować na schemacie zjawisko Dopplera, gdy źródło zbliża się do obserwatora. 	<p>interferencji w wybranym punkcie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • umie wyrazić warunki wzmocnienia i wygaszenia przez długość fali i odległość między szczelinami, • wyjaśnia różnicę między natężeniem dźwięku i poziomem natężenia dźwięku, • oblicza poziomy natężeń dźwięków o różnych natężeniach, • potrafi na podstawie schematu obliczyć częstotliwość fali rejestrowanej przez odbiornik, gdy źródło zbliża się do nieruchomego obserwatora, • podaje ogólny wzór na odbieraną częstotliwość i umowę dotyczącą znaków w zjawisku Dopplera. 	<p>rozumowanie w celu uzyskania funkcji falowej fali stojącej i zinterpretować tę funkcję</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi stosując zasadę Huygensa, wytłumaczyć zjawiska: odbicia, załamania i dyfrakcji, • potrafi wyprowadzić i skomentować warunek wzmocnienia i wygaszenia fali, • umie zdefiniować poziom natężenia i jego jednostkę, • potrafi na podstawie sporządzonego schematu obliczyć częstotliwość rejestrowanej fali, gdy odbiornik zbliża się do nieruchomego źródła.
--	--	---	--	---

Dualna natura promieniowania i materii

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje definicję fali elektromagnetycznej • omawia widmo fal elektromagnetycznych, • wyjaśnia historyczne znaczenie doświadczenia 	<p>Uczeń</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje źródła i zastosowania wybranych zakresów widma fal elektromagnetycznych, • wyjaśnia powstawanie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi opisać zjawisko dyfrakcji i interferencji światła, • potrafi wyprowadzić związek między długością fali, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia doświadczenie Hertza, • wyjaśnia pojęcie spójności fal • potrafi zastosować do obliczeń warunki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyprowadza wzór na okres drgań własnych obwodu LC, • opisuje metody pomiaru wartości prędkości światła

<p>Younga</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia własnymi słowami, co to jest zdolność rozdzielcza przyrządu, • uzasadnia dążenie naukowców do zwiększania zdolności rozdzielczej przyrządu • wymienia praktyczne zastosowania zjawiska polaryzacji • objaśnia zjawisko fotoelektryczne zewnętrzne, • posługuje się pojęciem kwantu energii – fotonu, • wymienia praktyczne zastosowania fotokomórki • wyjaśnia, co to znaczy, że promienie orbit i energia atomu wodoru są skwantowane, • opisuje właściwości promieni X, • wymienia przykłady zastosowania promieniowania rentgenowskiego • potrafi wypowiedzieć hipotezę de Broglie’a i objaśnić wzór na długość fali materii. 	<p>prążków interferencyjnych w doświadczeniu Younga,</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje i objaśnia obraz powstający po przejściu światła przez siatkę dyfrakcyjną • wymienia obserwowalne skutki interferencji światła odbitego od dwóch powierzchni cienkiej warstwy • umie opisać obraz powstający po przejściu światła przez szczelinę • obserwuje zmiany natężenia światła po przejściu przez dwa polaryzatory ustawione równoległe i prostopadle, • rozróżnia widmo ciągłe i widmo liniowe, • wyjaśnia różnice między widmem emisyjnym i absorpcyjnym, • opisuje widmo promieniowania ciał stałych i cieczy, • umie opisać metodę analizy widmowej i podać przykłady jej zastosowania, • wyjaśnia, jak powstają 	<p>odległością sąsiednich prążków na ekranie, wzajemną odległością szczelin i odległością szczelin od ekranu</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje warunki maksymalnego wzmocnienia i całkowitego wygaszenia fal, • potrafi sporządzić rysunek przedstawiający odbicie światła od dwóch powierzchni cienkiej warstwy • umie podać i nazwać wielkości występujące we wzorach na kąt ugięcia, pod którym widzimy pierwszy ciemny prążek, w przypadku szczeliny i kolistego otworka • podaje definicję zdolności rozdzielczej przyrządu, • wymienia wielkości, od których zależy zdolność rozdzielcza przyrządu • potrafi zademonstrować zjawisko polaryzacji przez podwójne załamanie i przez odbicie, • umie podać przykład naturalnego polaryzatora • wyjaśnia pojęcie pracy wyjścia elektronu z 	<p>maksymalnego wzmocnienia i całkowitego wygaszenia fal,</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje obrazy otrzymane na ekranie po przejściu przez siatkę dyfrakcyjną światła monochromatycznego i światła białego • wyjaśnia przyczynę powstawania efektów świetlnych spowodowanych interferencją światła odbitego od dwóch powierzchni cienkiej warstwy, • potrafi interpretować warunek na pierwsze minimum, czyli związek kąta ugięcia z szerokością szczeliny i długością fali padającej na szczelinę oraz – w przypadku kolistego otworka – z jego średnicą i długością fali padającej na otworek, • analizuje obrazy dyfrakcyjne obiektów znajdujących się w różnych odległościach od siebie, • podaje warunek rozróżnialności obiektów jako 	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi wyprowadzić i skomentować warunki maksymalnego wzmocnienia i całkowitego wygaszenia światła przechodzącego przez siatkę dyfrakcyjną, • opisuje metodę wyznaczania długości fali świetlnej za pomocą siatki dyfrakcyjnej, • wyprowadza wzory na powstawanie obszarów jasnych i ciemnych, • oblicza długość fali, dla której w wyniku interferencji światła odbitego od dwóch powierzchni cienkiej warstwy zachodzi maksymalne wzmocnienie lub całkowite wygaszenie • analizuje zdolność rozdzielczą siatki dyfrakcyjnej, • uzasadnia stwierdzenie, że im większy rząd widma uzyskanego za pomocą siatki dyfrakcyjnej, tym większa jest zdolność rozdzielcza siatki • potrafi zapisać i objaśnić prawo Malusa, • potrafi przeanalizować i opisać matematycznie skutek przejścia światła
--	---	--	---	--

	<p>linie Fraunhofera w widmie słonecznym</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi opisać atom wodoru według teorii Bohra i wskazać, że energia atomu, w którym elektron znajduje się na wyższej orbicie, jest większa, • wyjaśnia skutki absorpcji i emisji kwantu energii przez atom wodoru, • wyjaśnia zjawisko jonizacji atomu, • wyjaśnia, dlaczego nie obserwuje się fal materii dla obiektów makroskopowych. 	<p>metalu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi sformułować warunek zajścia efektu fotoelektrycznego dla metalu o pracy wyjścia W, • uzasadnia pogląd, że światło ma naturę dualną, • potrafi zapisać i objaśnić zasadę zachowania energii w zjawisku fotoelektrycznym • opisuje widma gazów jednoatomowych oraz par pierwiastków, otrzymane za pomocą siatki dyfrakcyjnej, • opisuje jakościowo zależność natężenia promieniowania ciała od temperatury, • opisuje jakościowo zależność długości fali emitowanej przez ciało od temperatury tego ciała • potrafi sformułować i zapisać postulaty Bohra, • oblicza całkowitą energię atomu wodoru, • wyjaśnia, co to znaczy, że energia jest skwantowana, • umie skorzystać z modelu Bohra i wyjaśnić, jak powstają serie widmowe, 	<p>oddzielnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje światło jako falę elektromagnetyczną poprzeczną, • wyjaśnia zjawisko polaryzacji światła, • opisuje jakościowo zjawisko polaryzacji przez odbicie, • definiuje kąt Brewstera, • wyprowadza związek: $\operatorname{tg} \alpha_B = \frac{n}{n_{\text{otoczenia}}}$ • przeprowadza rozumowanie dowodzące, że maksymalna energia kinetyczna fotoelektronów zależy od częstotliwości promieniowania wywołującego zjawisko fotoelektryczne i nie zależy od natężenia tego promieniowania, • przeprowadza rozumowanie dowodzące, że liczba fotoelektronów zależy od natężenia promieniowania, • analizuje wykresy dotyczące zależności wielkości fizycznych opisujących zjawisko fotoelektryczne, 	<p>przez kilka polaryzatorów umieszczonych na wspólnej osi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasadę działania kina 3D • potrafi sporządzić wykres zależności natężenia I prądu płynącego przez fotokomórkę od napięcia U między anodą i katodą, oświetlaną kolejno światłem o różnych natężeniach, • sporządza wykresy zależności $I(U)$ dla promieniowania o takim samym natężeniu, ale o różnych częstotliwościach, • sporządza wykresy zależności maksymalnej energii kinetycznej od częstotliwości promieniowania dla różnych metali, • wyznacza pracę wyjścia i stałą Plancka na podstawie wykresu zależności napięcia hamowania od częstotliwości i umie oszacować niepewności pomiarowe • potrafi zapisać i objaśnić prawo Stefana – Boltzmanna i prawo Wiena,
--	--	---	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> • opisuje światło laserowe jako spójne i monochromatyczne • opisuje widmo promieniowania rentgenowskiego, • omawia zjawisko dyfrakcji promieni X na kryształach, • potrafi uzasadnić pogląd, że promieniowanie rentgenowskie ma naturę dualną • oblicza, długość fali de Broglie'a dla elektronu o podanej energii kinetycznej, • umie podać przykłady uzasadniające, że idea powszechności dualizmu korpuskularno-falowego w przyrodzie jest słuszna. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia teorię Einsteina wyjaśniającą zjawisko fotoelektryczne • potrafi sformułować i wyjaśnić hipotezę Maxa Plancka, • wyjaśnia pojęcie ciała doskonale czarnego, • posługuje się wzorem Rydberga (zwanym też uogólnionym wzorem Balmera) • wyjaśnia, dlaczego nie można wytłumaczyć powstawania liniowego widma atomu wodoru na gruncie fizyki klasycznej, • wyjaśnia, dlaczego model Bohra atomu wodoru był modelem rewolucyjnym i jest do dziś stosowany do intuicyjnego wyjaśniania niektórych wyników doświadczalnych, • interpretuje linie widmowe jako skutek przejść między poziomami energetycznymi w atomach z emisją lub absorpcją kwantu światła, • rozróżnia stan podstawowy i stany 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje szczegółowo widmo atomu wodoru i objaśnia wzór Rydberga (serie widmowe) • wyjaśnia, dlaczego bez dodatkowych założeń (bez postulatów Bohra) atom zbudowany zgodnie z modelem Bohra nie mógłby istnieć, • wyprowadza wzór na serie widmowe na podstawie teorii Bohra budowy atomu wodoru, • opisuje zasadę działania żarła słonecznego • omawia zjawisko Comptona i uzasadnia fakt, że jego wyjaśnienie wymaga przyjęcia założenia o korpuskularnej naturze promieniowania rentgenowskiego.
--	--	---	---	--

			<p>wzbudzone atomu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosuje zasady zachowania energii i pędu do opisu emisji i absorpcji fotonu przez swobodne atomy, • opisuje odrzut atomu emitującego foton, • wyjaśnia sposób powstawania promieniowania rentgenowskiego o widmie ciągłym i widmie liniowym, • wyprowadza wzór na $\lambda_{\min}$, • posługuje się wzorem Bragga, • interpretuje zjawiska jonizacji, fotoelektryczne i fotochemiczne jako wywołane tylko przez promieniowanie o częstotliwości większej od granicznej • omawia wyniki doświadczenia Davissona i Germera (rozpraszanie elektronów na kryształach) jako eksperymentalny dowód na falowe właściwości cząstek. 	
--	--	--	--	--

Ocena niedostateczna, jeżeli uczeń nie spełni co najmniej połowy wymagań na ocenę dopuszczającą.

Ocena roczna

Elementy szczególnej teorii względności

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • umie opisać różnice między poglądami Galileusza i Einsteina na upływ czasu mierzonego w różnych układach inercjalnych, • wyjaśnia, dlaczego opis zjawiska Dopplera dla fal elektromagnetycznych różni się od opisu tego zjawiska dla fal mechanicznych, • podaje i objaśnia wzór przybliżony na częstotliwość odbieranej fali elektromagnetycznej, • potrafi przytoczyć opis doświadczenia, którego wynik stanowi dowód na to, że szybkość przekazu energii i informacji nie może przekroczyć c, • podaje i objaśnia wzór relatywistyczny na energię kinetyczną, • podaje, że w układzie, w którym ciało spoczywa, ma ono energię $E = mc^2$, zwaną energią spoczynkową. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • umie przeanalizować doświadczenie myślowe uzasadniające względność jednoczesności oraz równoczesność zdarzeń w mechanice klasycznej i ich niejednoczesność w mechanice relatywistycznej • wymienia przykłady praktycznego wykorzystania zjawiska Dopplera dla fal elektromagnetycznych, • wyjaśnia, dlaczego fakt, że szybkość nie może przekroczyć c, dowodzi ograniczonej stosowności mechaniki Newtona, • wyjaśnia, dlaczego nie każde zjawisko wcześniejsze może być przyczyną zjawiska późniejszego, • wie, że masa ciała jest jego wielkością charakterystyczną, jednakową w każdym układzie odniesienia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi wypowiedzieć i zinterpretować postulaty Einsteina, • wyjaśnia pojęcie czasoprzestrzeni, • umie interpretować wzór przybliżony w przypadkach zbliżania oraz oddalania się źródła i odbiornika fal elektromagnetycznych, • opisuje znaczenie skończonej wartości prędkości światła w badaniach kosmologicznych, • podaje i objaśnia definicję pędu relatywistycznego • umie interpretować wykres zależności relatywistycznej energii kinetycznej od szybkości obiektu, • potrafi zapisać i skomentować wyrażenie na całkowitą energię ciała swobodnego, • umie wyrazić pogląd, że w zjawiskach mikroskopowych całkowita energia jest 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia względność jednoczesności jako konsekwencję faktu, że prędkość światła w próżni we wszystkich inercjalnych układach odniesienia ma taką samą, skończoną wartość c • wyjaśnia, dlaczego do wyprowadzenia wzoru na odbieraną częstotliwość fali elektromagnetycznej należy stosować teorię względności, • podaje i objaśnia wzory dotyczące zjawiska Dopplera, stosowane w obserwacjach astronomicznych • potrafi przytoczyć rozumowanie prowadzące do uzyskania warunku wystąpienia związku przyczynowego między zjawiskami, • umie sporządzić i objaśnić wykres zależności pędu relatywistycznego od szybkości ciała, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje dokładny wzór na częstotliwość odbieranej fali elektromagnetycznej i umie przekształcić go do wzoru przybliżonego, • objaśnia wpływ termicznego ruchu cząsteczek na szerokość linii widmowych, • podaje przykład opisu ruchu dwóch obiektów, w którym konieczne jest zastosowanie relatywistycznego prawa składania prędkości, • potrafi wyprowadzić i objaśnić związek siły działającej na ciało z szybkością zmiany jego pędu, • wyjaśnia, dlaczego zwrot siły nie jest na ogół zgodny ze zwrotem przyspieszenia • potrafi przeprowadzić rozumowanie i obliczenia dowodzące, że dla małych szybkości relatywistyczny wzór

		<p>zachowana</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi zapisać i wyjaśnić związek między energią całkowitą a wartościami pędu i prędkości cząstki, • potrafi zapisać i wyjaśnić związek między energią całkowitą cząstki a wartością jej pędu i masą, • potrafi wyrazić i zinterpretować pogląd, że masa układu cząstek wzajemnie oddziałujących jest mniejsza od sumy mas tych cząstek 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje ruch naładowanej cząstki w polu magnetycznym • wyprowadza wzór na całkowitą relatywistyczną energię ciała, • wyjaśnia równoważność masy i energii spoczynkowej cząstki, czyli potrafi zinterpretować wzór $E_s = mc^2$, • wyjaśnia, dlaczego w zjawiskach zachodzących w świecie ciał makroskopowych nie bierzemy pod uwagę składnika mc^2, • wykazuje, że masa pojedynczego fotonu jest równa zero, • wykazuje, że układ fotonów może mieć masę różną od zera, • opisuje ruch relatywistycznej cząstki naładowanej, • wykazuje, że pęd fotonu ma wartość $p = \frac{h}{\lambda}$. 	<p>na energię kinetyczną przechodzi we wzór klasyczny,</p> <ul style="list-style-type: none"> • umie podać relację między energią kinetyczną i całkowitą cząstki a jej energią spoczynkową, • wyprowadza związek między energią całkowitą cząstki a wartościami jej pędu i prędkości, • wyprowadza związek między energią całkowitą, a wartością pędu i masą cząstki.
--	--	---	--	--

Fizyka jądrowa

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje promieniowania jądrowego i podaje ich główne właściwości wymienia i opisuje składniki jądra atomowego wyjaśnia, czym różnią się od siebie izotopy, wyjaśnić, na czym polega rozpad promieniotwórczy definiuje pojęcie czasu połowicznego rozpadu, wyjaśnia pojęcie deficytu masy, podaje wzór na energię wiązania jądra atomowego wyjaśnia, na czym polegają procesy, które nazywamy reakcjami jądrowymi, wymienia zasady zachowania obowiązujące w reakcjach jądrowych, opisuje zjawisko kreacji par elektron – pozyton, opisuje zjawisko anihilacji wymienia główne zalety wykorzystania energetyki jądrowej i 	<p>Uczeń</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje samorzutną emisję promieniowania przez niektóre pierwiastki, podaje przykłady izotopów wybranego pierwiastka, zapisuje i objaśnia prawo rozpadu promieniotwórczego, wyjaśnia zagrożenia wynikające z bardzo długiego czasu połowicznego rozpadu niektórych izotopów, wyjaśnia, dlaczego do rozdzielenia składników układu związanego konieczne jest dostarczenie energii, wyjaśnia, dlaczego masa jądra jest mniejsza od sumy mas jego składników, wyjaśnia pojęcie reakcji egzoenergetycznej i wymienia reakcję rozszczepienia jako przykład takiej reakcji, opisuje energię jądrową jako nadwyżkę energii kinetycznej powstającej w procesie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje szczegółowo właściwości każdego rodzaju promieniowania jądrowego potrafi zdefiniować liczbę masową i liczbę atomową (porządkową) pierwiastka, umie opisać właściwości sił jądrowych podaje równania reakcji rozpadów alfa, beta plus i beta minus, umie podać ładunek i masę pozytonu, wyjaśnia pojęcia cząstki i antycząstki wyjaśnia pojęcie stałej rozpadu, umie zdefiniować pojęcie aktywności źródła i podać jej jednostkę, wyjaśnia, co to znaczy, że rozpad promieniotwórczy ma charakter statystyczny wyprowadza wzór na deficyt masy, potrafi znaleźć związek pomiędzy energią wiązania i deficytem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje doświadczenie Rutherforda i wyjaśnia znaczenie jego wyników potrafi przeanalizować, jak zmieniają się jądra pierwiastków po rozpadach promieniotwórczych, wyjaśnia rolę neutrina lub antyneutrina w reakcjach rozpadów, formułuje regułę Soddiego i Fajansa, wyjaśnia pojęcia jądra stabilnego i jądra niestabilnego, podaje przykład rozpadu z emisją promieniowania gamma potrafi zinterpretować wykres $N(t)$ zależności liczby jąder danego izotopu w próbce od czasu, korzysta ze związku między stałą rozpadu i czasem połowicznego rozpadu, objaśnia metodę datowania za pomocą izotopu ^{14}C, definiuje jednostkę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> umie opisać metody badania właściwości promieniowania jądrowego, wyjaśnia pojęcie szeregu promieniotwórczego i potrafi omówić jeden z nich potrafi wyprowadzić prawo rozpadu promieniotwórczego, umie obliczyć masę promieniotwórczego izotopu pierwiastka po określonym czasie, umie obliczyć energię wiązania jądra wybranego atomu, potrafi porównać energie wiązania jąder z energią wiązania atomów i cząsteczek podaje warunki konieczne do zajścia reakcji jądrowej i umie zastosować je do obliczenia najmniejszej energii kinetycznej, jaką należy dostarczyć cząstce α, zderzającej się z jądrem złota, aby mogła nastąpić reakcja jądrowa,

<p>zagrożenia z nią związane</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, że źródłem energii Słońca są reakcje syntezy jąder wodoru w jądra helu, • opisuje skutki działania promieniowania jonizującego na organizmy, • wymienia sposoby ochrony przed promieniowaniem 	<p>rozszczenia,</p> <ul style="list-style-type: none"> • umie wyjaśnić, na czym polega reakcja łańcuchowa, i podać warunki jej zachodzenia, • wyjaśnia różnicę między reaktorem jądrowym a bombą atomową, • potrafi opisać reakcje fuzji lekkich jąder i skutki takich reakcji, • potrafi podać szacunkową wartość różnicy energii wydzielonej podczas syntezy określonej masy jąder i energii uzyskanej ze spalania takiej samej masy węgla, • porównywać dawki promieniowania pochodzącego ze źródeł naturalnych. 	<p>masy</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawnie zapisuje równania reakcji jądrowych, uwzględniając konieczność zachowania całkowitego ładunku i całkowitej liczby nukleonów, • wyjaśnia zasadę zachowania ładunku w zjawisku kreacji, • zapisuje zasadę zachowania energii w zjawisku kreacji, • zapisuje równanie anihilacji pozytonu i elektronu • na podstawie doświadczenia myślowego wyjaśnia, skąd pochodzi energia wyzwolana w reakcjach rozszczepienia jąder atomowych, • na podstawie wykresu zależności energii wiązania na jeden nukleon od liczby nukleonów w jądrze atomu udowodnia, że procesy syntezy lekkich jąder mogą być źródłem energii, • omawia schemat cyklu proton – proton, • opisuje reakcje termojądrowe 	<p>masy atomowej i wykorzystuje ją do wykonywania obliczeń,</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi zinterpretować wykres zależności energii wiązania przypadającej na jeden nukleon w jądrze od liczby nukleonów w nim zawartych, • wyjaśnia i opisuje za pomocą równania kreację pary elektron – pozyton, • przedstawia zasadę zachowania pędu w zjawisku kreacji, • oblicza minimalną energię fotonu konieczną do zajścia zjawiska kreacji, • opisuje proces anihilacji pozytonu i elektronu • zapisuje równania reakcji rozszczepienia jąder z uwzględnieniem zasady zachowania ładunku i liczby nukleonów, • potrafi wykazać, że suma mas składników reakcji rozszczepienia jest większa od sumy mas produktów reakcji, czyli udowodnić, że reakcja jest egzoenergetyczna, więc może stanowić źródło 	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi obliczyć minimalną energię fotonu powstającego w zjawisku anihilacji, • stosuje zasadę zachowania energii do opisu reakcji rozszczepienia, • oblicza energię uwolnioną podczas rozszczepienia opisanego podanym równaniem reakcji, • uzasadnia stwierdzenie, że energia dostarczana przez wszystkie źródła energii używane przez ludzkość pochodzi z energii spoczynkowej ciał, • umie obliczyć energię wydzieloną w reakcji syntezy oraz energię uzyskaną w wyniku spalania węgla i porównać te dwie wartości, • wyjaśnia zjawisko wybuchu supernowej, • wyjaśnia, czym jest czarna dziura i w jaki sposób powstaje, • opisuje schemat i zasadę działania licznika Geigera – Müllera, • omawia wybrane sposoby praktycznego wykorzystania
---	--	--	---	--

		<p>zachodzące w gwiazdach,</p> <ul style="list-style-type: none"> • umie porównać odporność różnych gatunków organizmów na promieniowanie jonizujące, • wymienia przykłady wykorzystania promieniowania jonizującego w diagnostyce i terapii medycznej. 	<p>energii</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę i zasadę działania reaktora jądrowego i elektrowni jądrowej, • opisuje budowę i zasadę działania bomby atomowej • opisuje gwiazdy jako obiekty, w których nieustannie zachodzą reakcje syntezy lekkich jąder, ponieważ panują tam bardzo wysokie ciśnienie i temperatura rzędu milionów stopni, • potrafi omówić schemat cyklu CNO, • opisuje budowę i zasadę działania bomby termojądrowej • podaje definicję dawki pochłoniętej i jej jednostkę, • podaje sens fizyczny mocy dawki i dawki skutecznej oraz podaje ich jednostki. 	<p>promieniowania jonizującego.</p>
--	--	---	--	-------------------------------------

Ocena niedostateczna, jeżeli uczeń nie spełni co najmniej połowy wymagań na ocenę dopuszczającą.